HYVÄ OLLA KOULUSSA!

Läsnäolon tukeminen Oulussa

Katso mallin esittelyvideo!

#jokainen **koulupäivä** on tärkeä

Hei!

Klikkaamalla sanoja, pääset lukemaan lisää itseäsi kiinnostavasta aiheesta.

SKY-hanke

OULU

Johdanto

Oulun kaupungin kouluille on kehitetty **läsnäolon tukemisen malli**, joka sisältää toimintaohjeita oppilaiden läsnäolon ja kiinnittymisen tukemiseen sekä koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseen, seurantaan ja niihin puuttumiseen. Ohjeet on suunnattu koulun ja oppilashuoltopalvelujen henkilöstölle sekä huoltajille, lapsille ja nuorille. Ohjeet perustuvat velvoittavaan koulutuslainsäädäntöön ja suostumukseen perustuvaan oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädäntöön.
Mallin nimi on **Hyvä olla koulussa! Läsnäolon tukeminen Oulussa.**

Kouluun kiinnittymistä tukeva toimintakulttuuri

Kouluun kiinnittyminen on prosessi, jossa oppilas kiinnittyy kouluympäristöön, **koulussa oleviin ihmisiin,** koulun aktiviteetteihin, tavoitteisiin ja arvoihin (Skinner et al., 2009, 494). Tämän vuoksi koulussa toimivien lasten ja nuorten sekä aikuisten **vuorovaikutuksen määrällä ja laadulla on suuri merkitys.** Toimintakulttuuria tulee kehittää niin, että se tukee oppilaita löytämään oman paikkansa heille tärkeässä kehityksympäristössä.

Kouluun kiinnittymiseen liittyy **status- ja prosessitekijöitä.** Prosessitekijöitä ovat **mm. hyvät suhteet opettajiin, huoltajiin ja vertaisiin, opetuksen relevanttisuus tai oppituntivuorovaikutuksen laatu.** (Virtanen 21.4.2017, 5.) Koulun aikuisilla on keskeinen rooli prosessitekijöihin vaikutettaessa. Statustekijät ovat mm. yksilöön tai perheeseen liittyviä tekijöitä, joita on vaikea muuttaa, mutta **yhteisön toiminnalla voidaan tukea yksilön pärjäävyyttä ja kouluun kiinnittymistä.**

Pol 26§

Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (25.11.2022/947)

Osallisuuden kokemus on keskeinen tekijä kouluun kiinnittymisessä.

Jokaisella lapsella ja nuorella on tarve tulla nähdyksi ja kuulluksi, tuntea olonsa turvalliseksi ja kokea kuuluvansa joukkoon. **Jokaisen aikuisen tehtävä on vastata näihin tarpeisiin ja tukea lapsen ja nuoren osallisuuden kokemusta.**

Tehdään kehittämistyötä oikea-aikaisesti. Tuodaan havainnot ja ilmiöt yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään ja suunnitellaan yhteisötason tukitoimia.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä toimintakulttuurin kehittäjänä

Kouluissa toimii **yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä,** joka vastaa koulun toimintakulttuurin kehittämäisestä, kehittämistoiminnan suunnittelusta, suunnitelman toteutumisesta ja arvioinnista.

Kehittämistyön tulee perustua lukuvuosittain kerättävään hyvinvointitietoon, mutta myös koulun arjessa tehtyihin havaintoihin ja ilmiöihin. Tieto tuodaan yhteisöllisen oppilashuoltoryhmään. Sen perustella tehdään aloitteita toiminnan muuttamiseksi tarpeita vastaavaksi.

Jokainen koulun aikuinen on yhdessä muiden koulun aikuisten kanssa vastuussa toimintakulttuurin kehittämistyöstä. Työhön tarvitaan mukaan myös oppilaat, huoltajat ja koulun yhteistyökumppanit.

Suunnitelmallinen yhteisöllinen oppilashuoltotyö luo kouluun toimintakulttuuria, joka edistää hyvinvointia, tukee kouluun kiinnittymistä ja ennaltaehkäisee poissaoloja.

"Oppilaiden kouluun **kiinnittyminen, hyvinvointi ja koulun myönteinen vuorovaikutuskulttuuri ovat poissaolojen ehkäisyssä merkityksellisiä tekijöitä.** On tärkeä nähdä kouluun kiinnittymistä tukeva työ laajasti **osaksi osallisuutta tukevaa toimintakulttuuria** koulussa. **Yhteisöön kuulumisen kokemusten rakentaminen sekä kohtaaminen vaativat aikaa ja tilaa, mikä tulee huomioida myös koulun toimintatapoja ja rakenteita kehitettäessä.**" (Markkanen, Rumpu, Saarinen, Hyvärinen, Henriksson, Lantela, Lumme, Paalasmaa, Palmu & Palmu 2022).

Näkökulmia ja ideoita kouluun kiinnittymisen tueksi

KOHTAAMINEN

- **Osallisuuden kokemus, tunne yhteisöön kuulumisesta**
  - Arjen käytänteenä hyvät käytöstavat ja kunnioittava kohtaaminen
    - Huomaa ja tervehdi
    - Kysy kuulumisia ja toivota hyvää...
    - Pyydä ja tarjoa apua
    - Kiitä ja kannusta
  - Yhteenkuuluvuuden tunteen luominen ja ylläpitäminen
    - Koulun yhteiset tapahtumat, yhdessä tekeminen
    - Jatkuva ryhmäyttäminen
    - Pari- ja ryhmätyöskentelymalli
      https://www.youtube.com/watch?v=k04ROXq4QPE
  - Vaikuttamisen mahdollisuus
  - Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen
- **Välittävät aikuiset**
  - Turvallisuutta välittävä vuorovaikutus
    - Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen
    - Tasa-arvoinen kohteleminen
    - Epäsialliseen käyttäytymiseen puuttuminen
  - Kohtaaminen ja varhainen toiminta -malli:
    - Havainto → Kohtaaminen →Toiminta
  - Luokanvalvojien ja oppilaiden säännölliset kohtaamiset
- **Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittaminen arjessa**
  - Myönteinen ja kunnioittava sävy
    - Kuuntele, Kunnioita, Kiinnostu, Kysy, Kannusta
  - Aikuiset ohjaavat ja antavat mallin
  - Vuorovaikutustaitojen reflektointi, arviointi ja kehittäminen
- **Kodin ja koulun yhteisen työn toteuttaminen**
  - Suhde kodin ja koulun välille ei synny automaattisesti, suhde tulee rakentaa: rakennusaineina on hyvä käyttää vahvuuksia
  - Avoin yhteistyö ja yhdessä sovitut toimintatavat
  - Uusien toimintatapojen kehittäminen

ONNISTUMISEN ILO

- **Kiireettömyyden ilmapiiri**
  - Olennaiseen keskittyminen
  - Tietoisuus- ja läsnäolotaitoharjoitteita esim. oppitunnin alkuun
  - Strukturoitu ja pilkottu opetus
  - Selkeät ohjeet, riittävät toistot
- **Hyvinvointia tukevat pedagogiset ratkaisut**
  - Koulutyön mitoitus oppimisen valmiuksiin ja voimavaroihin
  - Motivaation herättäminen
    - Aiheen kiinnittäminen lasten ja nuorten kokemusmaailmaan
  - Monipuoliset opetusmenetelmät
  - Yhdessä tekeminen
- **Onnistumisen ja vahvuuksien huomaaminen**
  - Rakentava palaute, rohkaisu ja kannustus
  - Hyvinvointitaitojen oppiminen
    - Tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua
    - Vahvuustaitojen harjoittelua

TURVALLISET RAKENTEET

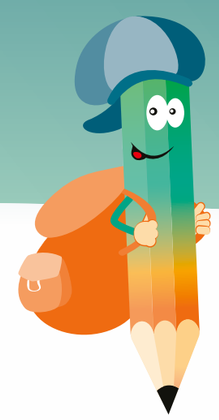
- **Tiedolla ja taidolla johtaminen**
  - Koulun arjen johtaminen ja kehittämistyön organisointi
  - Henkilöstön hyvinvoinnin tukeminen
    - Kuulluksi tulemisen rakenteet, henkilökunnalta kerätyn hyvinvointi- ja kokemustiedon hyödyntäminen kehittämistyössä
    - Täydennyskoulutustarpeiden kartoittaminen ja toteutumisen varmistaminen
    - Yhteisen työn jakamisen mahdollistaminen ja yhteistyöhön kannustaminen
  - Oppilailta kerätyn hyvinvointitiedon sekä arjessa esiintyvien ilmiöiden ja havaintojen hyödyntäminen kehittämistyössä
  - Aktiivinen tiedottaminen ja toiminnan läpinäkyvyys
    - Kodin ja koulun välisen yhteistyön rakenteet
- **Koulun monialaisen yhteistyön rakenteet**
  - Yhteisöllinen monialainen oppilashuoltoryhmä
    - Koulun toimintakulttuurin kehittämistavoitteiden ja toteuttamisen suunnittelu sekä toteutumisen arviointi
      - Poissaolojen ennaltaehkäisyn ja seurannan sekä niihin puuttumiseen liittyvien toimintatapojen suunnittelu
    - Hyvinvointitiedon ja poissaoloihin liittyvän tiedon hyödyntäminen
    - Havainnoista ja ilmiöistä keskustelu ja aloitteiden tekeminen
      - Luokka- ja ryhmäkohtainen tarkastelu
      - Koulukohtainen tarkastelu
    - Huoltajien ja oppilaiden osallisuuden varmistaminen
    - Koulun henkilöstön ja muiden toimijoiden yhdensuuntainen hyvinvointityö
  - Yksilökohtainen monialainen oppilashuolto
    - Oppilashuoltopalvelujen henkilöstön konsultointikäytänteet
    - Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän toimintakäytänteet
    - Yksilökohtaisessa työssä yhteisöllisten näkökulmien huomioiminen
- **Yhtenevät käytänteet ja struktuurit yhteisössä**
  - Turvallisten suhteiden muodostuminen koulun aikuisten ja oppilaiden välille
  - Oppituntien rakenne
  - Oppilaiden osallisuuden vahvistumisen rakenteet koulun arjessa
  - Luokanvalvojien ja oppilaiden säännölliset tapaamiset
  - Oppilaskunnan edustajien säännölliset kohtaamiset ja kuulumiset
  - Vertaissuhteissa tukeminen ja jatkuva ryhmäytyminen
  - Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteleminen arjen tilanteissa ja oppitunneilla, aikuisten esimerkin korostuminen
  - Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemisen vakiintuneet käytänteet
  - Tasa-arvoinen kohteleminen
  - Turvalliset siirtymät luokka-asteiden välillä sekä uusien oppilaiden aloittaessa
- **Perehdyttäminen**
  - Säännöllinen käytössä olevien toimintamallien kertaaminen
  - Toimintamallien jalkautumisen varmistaminen
- **Toimintamallien toimivuuden arviointi**

[Toimintaohjeet ja oppaat - Turvataitokasvatus - Oulun kaupunki]

[Opetusmateriaalit - Turvataitokasvatus - Oulun kaupunki]

Etusivulle

Poissaolot ja varhainen toiminta

HAVAINTO

Lapsen tai nuoren **käyttäytymisen muutokset tai poissaolot** voivat ennakoida haluttomuutta lähteä kouluun tai poissaolojen lisääntymistä. Jos kotona tai koulussa havaitaan alla olevia ensimerkkejä, **tulee asia ottaa heti puheeksi lapsen tai nuoren kanssa. Poissaolot** ovat konkreettisesti havaittavissa ja mitattavissa ja ne on siksi helpompi ottaa puheeksi. **Käyttäytymisen muutosta** on vaikea mitata, sen havaitsemiseen liittyy tulkintaa ja ilmiöt voivat olla arkaluontoisia.

Ensimerkit

- Toistuvaa hankaluutta kouluun lähtemisessä
- Vaikeus palata kouluun loman tai sairauspoissaolon jälkeen
- Lisääntynyt yhteydenpito kotiin koulupäivän aikana
- Myöhästelyjen lisääntyminen
- Poissaolot yksittäisiltä tunneilta
- Yksittäiset toistuvat poissaolo-päivät
- Keskeytyneet koulupäivät
- Luvattomat poissaolot
- Toistuvat läksyunohdukset
- Muutokset arvosanoissa
- On läsnä, mutta ei osallistu työhön oppitunnilla
- Vaikeudet siirtyä tunnilta toiselle
- Toistuva halu poistua luokasta
- Vaikeudet kaverisuhteissa
- Yksinäisyys tai vetäytyminen
- Lisääntyneet psykosomaattiset oireet (mahakipu, pääkipu)
- Muutokset käyttäytymisessä ja mielialassa

Poissaolon syystä riippumatta oppilas menettää opetusta ja ohjausta. Yksittäisetkin poissaolot voivat aiheuttaa osaamisvajeita.

Huolta herättävät poissaolot ja tuntimerkinnät:

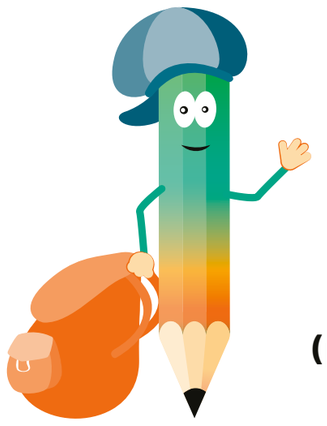
Luokanopettaja tai luokanohjaaja
SEURAA POISSAOLOJA JA MUITA TUNTIMERKINTÖJÄ PÄIVITTÄIN / VIIKOITTAIN

→ **ottaa havainnot puheeksi (ks. Kohtaaminen)**

Luvattomat ja selvittämättömät poissaolot (1 h →)	• **viipymättä syiden selvittämiseksi**
Luvalliset poissaolot (1-30 h), muut tuntimerkinnät ja havainnot	• **jos ne herättävät huomion** – yksittäiset sairauspoissaolot, muu toistuvuus, säännöllisyys – muutokset oppilaan käyttäytymisessä • **jos on pitkä yhtenäinen poissaolojakso,** esim. 3 < koulupäivää: – on tärkeää tarkistaa, että **oppilas on päässyt kiinni koulun arkeen ja saanut riittävät tiedot ja taidot** pärjätäkseen opinnoissa – Aikuisten huolenpito välittyy oppilaalle • **jos oppilaalla on paljon hyväksyttäviä poissaoloja,** esim. perussairaus: – käydään oppilaan ja huoltajien kanssa pedagogisia ja/tai oppilashuollollisia keskusteluja oppilaan koulunkäynnin etenemiseen liittyen

Katkokset arkirutiiniin sairastumisen tai loman vuoksi, saattavat vaikeuttaa kouluunpaluuta.

Etusivulle

KOHTAAMINEN

(poissaoloja 1-30h<, luvattomat viipymättä)

HAVAINTO PUHEEKSI

- Kun havaitset käyttäytymisen muutoksen tai poissaolo on herättänyt huolen
  - **ota havainto puheeksi lapsen tai nuoren kanssa**
  - **muista myönteinen huolenpidon sävy**
  - **varmista lapsen tai nuoren kokemus kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta**
  - **selvitä oppimisen tuen tarve**
  - **ole yhteydessä huoltajaan**
- Jos lapsi tai nuori ei vastaa aloitteeseen, tarjoa uutta mahdollisuutta.
- **Puheeksi ottaminen kirjataan tuntimerkintöihin.**
- **Oppilaalla ja huoltajalla tulee olla tieto merkinnästä ja sen aiheesta.**

Syntyikö keskustelun pohjalta jokin toiminta-aloite, esim. pedagoginen, oppilashuollollinen tai yhteisöllinen?

Konsultoi tarvittaessa oppilashuoltopalvelujen henkilöstöä.

Muuta huomioitavaa:

- Koulun työntekijän tulee huomioida alla olevassa laissa määritelty **velvoite ottaa yhteyttä oppilashuoltopalveluihin**, mikäli arvioi oppilaan tarvitsevan opiskeluhuoltopalveluja.

16 § (25.5.2022/377)

Yhteydenotto opiskeluhuoltopalvelujen saamiseksi

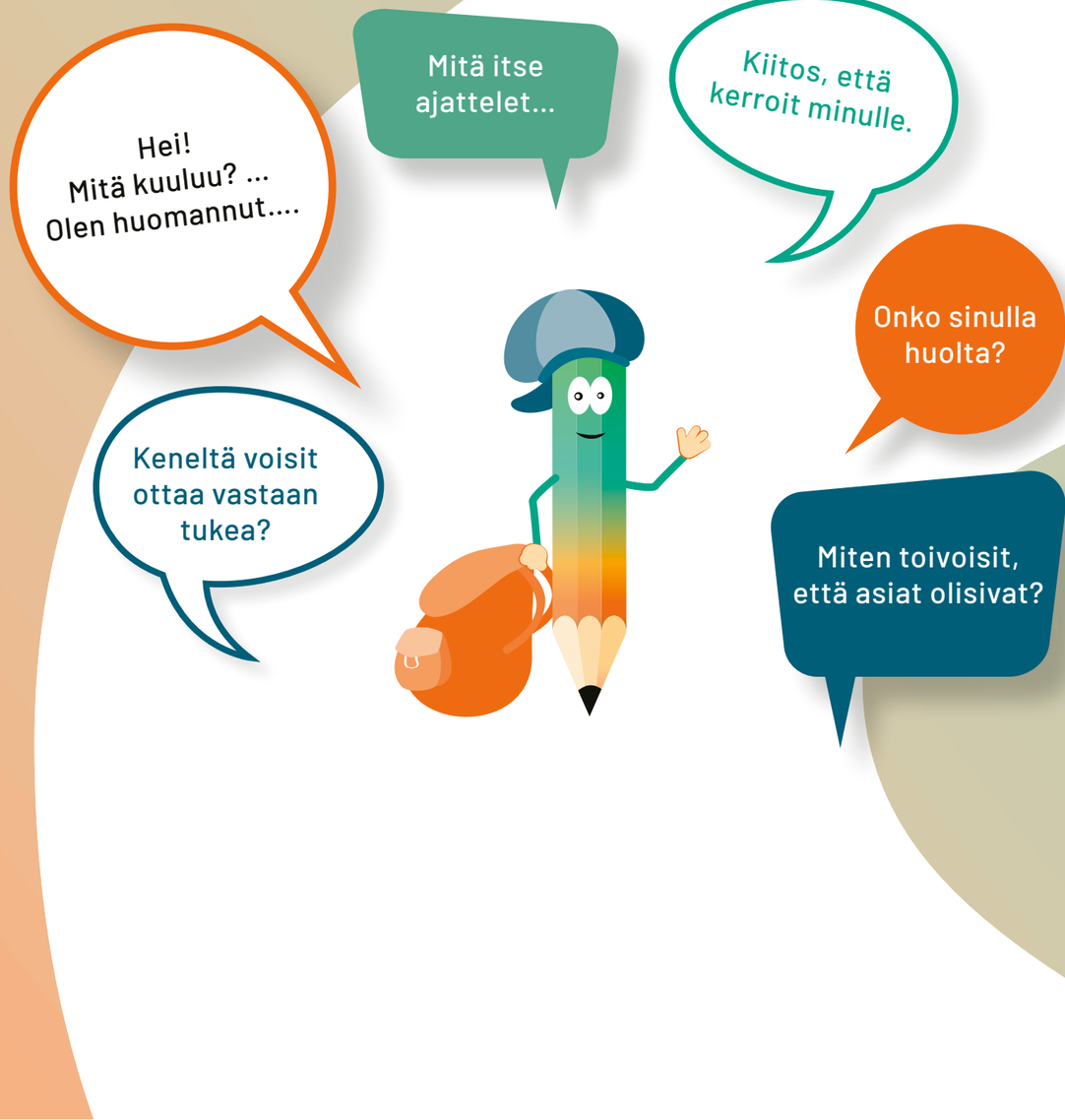
Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee opiskelu-huoltopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä koulu- tai opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteyden-ottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädetyssä määräajassa.

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yh-teydenotosta opiskeluhuollon työntekijään, jollei 18 §:n 2 momentissa tai muussa laissa säädetä toisin.

Vuorovaikutuksen kultaiset K-kirjaimet:

- **Kuuntele**
- **Kunnioita**
  lapsen tai nuoren kertomaa: älä vähättele, kauhistele tai paisuttele
- **Kiinnostu**
  älä välttele vaikeista asioita keskustelua
- **Kysy**
  lapsen tai nuoren omaa mielipidettä: vältä neuvomista ja valmiita ratkaisuja
- **Kannusta**
  - Vahvista lapsen tai nuoren uskoa itseensä
  - Pidä yllä toivoa
  - Kiitä luottamuksesta: Oli hyvä, että kerroit asiasta!

Etusivulle

TOIMINTA

(poissaoloja +/- 30 – 50<)

Luvattomien poissaolojen selvittelyä jatketaan aina viipymättä!

Tilanteen kartoittaminen monialaisesti ja toimintasuunnitelma

Kun havainto tai poissaolo on otettu puheeksi ja huoltajien kanssa on tehty yhteistyötä, mutta

- **huoli jatkuu**
- **poissaolojen syihin ei ole saatu selvyyttä**
- **poissaolojen syyt mietityttävät tai herättävät huolen**
- **poissaoloihin liittyvä opintojen eteneminen herättää huolen**
- **poissaolot jatkuvat**

Valitaan alla olevista vaihtoehdoista sopiva / sopivat

Konsultoidaan oppilashuoltopalvelujen henkilöstöä tai muita asiantuntijoita	**Käydään kasvatuskeskustelu, Lapset puheeksi -keskustelu tai tuen tarve selvitetään muulla tavoin**	**Kootaan yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä**	**Verkostoyhteistyö yhteisövaikuttavuusmallin mukaisesti**
Matalalla kynnyksellä	**Viimeistään, kun huolta herättäviä poissaoloja on 30 h (luvattomat aina viipymättä)**	**Viimeistään, kun huolta herättäviä poissaoloja on 50 h (luvattomat aina viipymättä)**	**Kun lähituen toimijoiden tuki ei riitä ja yhteistyöhön tarvitaan mukaan koulun ulkopuolisia toimijoita** esim. sosiaali- tai terveydenhuollon palveluita.
	Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun (PoI35a§2). Jos huoltajat eivät osallistu, yhteisistä tukitoimista sovitaan muulla tavoin. Sovitaan seurannasta.	Tapaamisessa on tärkeää sopia **vastuuhenkilö, joka huolehtii prosessin etenemisestä.** Toimintasuunnitelma kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Pedagogiset asiat kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin. Sovitaan tiedottamisesta ja seurantatapaaminen.	Soitetaan Pohteen Lapsiperheiden puhelinpalveluun monialaisen verkostotapaamisen kokoamiseksi. • Ennen yhteydenottoa tuen tarvetta on selvitetty yhteistyössä huoltajien ja oppilaan kanssa. • Huoltajilta on kysytty suostumus yhteydenottoon ja verkoston kokoamiseen. Huoltajille on kerrottu verkostopalaverin tarkoitus. • Konsultatiiviset puhelut ilman tunnistetietoja ovat mahdollisia.

Huoli-ilmoitus yhteistyössä huoltajan kanssa

SELVITETÄÄN SYITÄ käyttäytymisen muutokseen tai poissaoloihin

- Yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien sekä oppilashuoltopalvelujen tai verkostojen kanssa
- Menetelminä esim.

  https://koulu.toimintakykyarvio.fi/

  http://www.socca.fi/files/7718/Koulupoissaolokysely_-_lapsi_nuori.pdf

  http://www.tuuve.fi/wp-content/uploads/2020/03/Koulupoissaolojen-oireet-ja-syyt-ISAP-Versio1.2.pdf
- Lisää työkaluja syiden selvittämiseen ja tuen tarpeen kartoittamiseen
  - 100 ovea avoinna -hankkeen eTupa-mallin liitteestä 3 Oppilashuollon palvelut oppilaille, joilla on paljon poissaoloja https://drive.google.com/file/d/1A-NeoWNLRI-ZAhiRnkX1oRS8H1AG0L0V/view
  - OKM:n julkaisusta Yhteisellä koulutiellä
- Huomioidaan yksilö- ja yhteisötekijät
- **Poissaolosyiden perusteellinen selvittely on lähtökohtaisesti opiskelu-huoltopalvelujen ammattilaisten tehtävä.**

Lastensuojeluilmoitus

https://www.ouka.fi/oulu/sosiaali-ja-perhepalvelut/ilmoita-huolesi

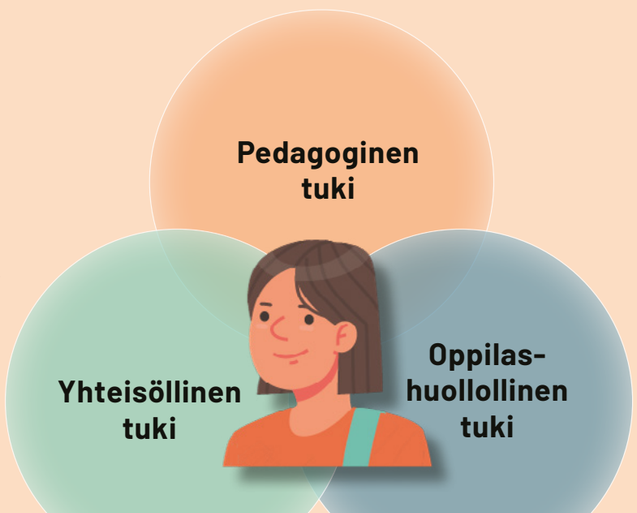
- kiireellisissä tapauksissa
- jos huoltaja kieltäytyy yhteistyön tekemisestä ja huoli lapsen tai nuoren tilanteesta jatkuu
- kun on tarve palvelutarpeen arvioinnille

Työntekijä ei voi delegoida ilmoituksen tekemistä muille.

Samasta asiasta voi tehdä useita ilmoituksia, mikäli huoli jatkuu.

TEHDÄÄN TOIMINTASUUNNITELMA lapsen tai nuoren tukemiseksi

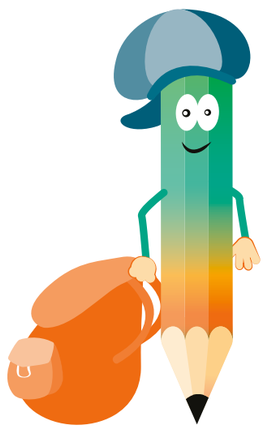
- **Miten lapsen tai nuoren pärjäämistä tuetaan oppilashuollollisin keinoin?**
  - Eri toimijoiden roolit: huoltajat, opettajat, koulun muut toimijat, oppilashuoltopalvelujen henkilöstö
- **Millaisista pedagogisista järjestelyistä lapsi tai nuori hyötyy?**
  - oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt käytössä (pedagogiikan tsekkauslista)
  - ryhmäkohtaiset tukimuodot
  - oppilaskohtaiset tukitoimet
  - 20h§:n perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen
- **Miten lasta tai nuorta voidaan tukea kouluyhteisö-, luokka- tai ryhmätasolla?**
  - Koulun toimintakulttuuri, säännöt ja ohjeet
  - Ilmapiiri, ryhmädynamiikka ja työrauha
  - Tuntistruktuuri ja opetusmenetelmät

Toimintasuunnitelma kirjataan

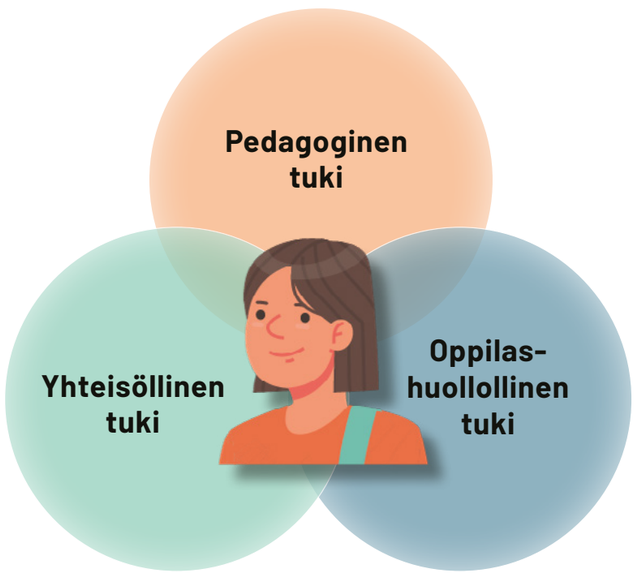
- Oppilashuollolliset suunnitelmat kirjataan oppilashuoltokertomukseen pedagogiset asiat kirjataan Tukitoimet välilehdelle
- Laaditaan tarvittaessa Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma
- Oppilashuoltokertomus syntyy vain, jos koulun oppilashuoltopalvelujen henkilöstöä on mukana yhteistyötapaamisessa.

Etusivulle

VAHVA TUKI

Jos koulun tukitoimet ja oppilashuollon palvelut eivät riitä ja lapsen tai nuoren koulunkäynti on epäsäännöllistä ja haastavaa, **jatketaan oppilashuollollista työtä ja laajennetaan työskentelyä** koulun **ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa yhteisövaikuttavuusmallin mukaisesti.** Pyritään **avoimeen yhteistyöhön** oppilaan, huoltajien, koulun ja oppilashuoltopalvelujen henkilöstön sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden välillä (esim. kouluterveydenhuollon psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut, lastensuojelu, perus- ja erikoissairaanhoito).

Tavoitteena, että toimijat tietävät oppilaan tuen kokonaiskuvan

Koulun oman yksilökohtaisen monialaisen asiatuntijaryhmän toiminta jatkuu

Tapaamisessa on tärkeää sopia **vastuuhenkilö, joka huolehtii prosessin etenemisestä.**

Toimintasuunnitelma kirjataan oppilashuoltokertomukseen. **Pedagogiset asiat kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin ja sovitaan tiedottamisesta.**

Sovitaan seurantatapaaminen.

Verkostopalaverit yhteisövaikuttavuusmallin mukaisesti

A) Kun lähituen toimijoiden tuki ei riitä ja yhteistyöhön tarvitaan mukaan koulun ulkopuolisia toimijoita
esim. sosiaali- tai terveydenhuollon palveluita.

Soitetaan Pohteen Lapsiperheiden puhelinpalveluun monialaisen verkostotapaamisen kokoamiseksi.

- Ennen yhteydenottoa tuen tarvetta on selvitetty yhteistyössä huoltajien ja oppilaan kanssa.
- Huoltajilta on kysytty suostumus yhteydenottoon ja verkoston kokoamiseen.Huoltajille on kerrottu verkostopalaverin tarkoitus.
- Konsultatiiviset puhelut ilman tunnistetietoja ovat mahdollisia.

B) Oppilaalla voi olla tukiverkostoja ilman, että oppilashuoltopalvelut on mukana. Se on verkostoyhteistyötä, eikä siinä synny oppilashuoltokertomusta.

Koulun työntekijä voi osallistua verkostotapaamiseen **kutsuttuna tai sopien** verkostotapaamisesta huoltajien ja oppilaan kanssa.

Verkostotapaamiseen osallistunut koulun työntekijä voi **kirjata oppilashuoltokertomukseen *koulun toiminnan kannalta olennaiset sopimukset* huoltajien ja oppilaan luvalla**

- **jos** oppilashuoltokertomus on avattu
- **jos** ko. koulun työntekijä kuuluu jo aiemmin perustettuun yksilökohtaiseen monialaiseen asiantuntijaryhmään.

Pedagogiset asiat kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin.

Pedagoginen tuen päivittäminen tarpeita vastaavaksi

Päivitetään oppilaan pedagoginen tuki ja pedagogiset järjestelyt tarpeita vastaavaksi yhteistyössä oppilaan, kodin ja oppilashuoltopalvelujen henkilöstön ja / tai verkostojen kanssa:

- huomioidaan oppilaan voimavarat ja hyödynnetään asiantuntijoiden näkemyksiä
- määritellään yhdys- tai vastuuhenkilöt vastaamaan opintojen etenemisen kokonaiskuvasta

Suunnitellaan oppilaan opintojen eteneminen oppilaan, kodin ja oppilashuoltopalvelujen henkilöstön ja / tai verkostojen kanssa:

- opintojen sisältö ja tavoitteet: Mitä opiskellaan?
- opintojen toteuttaminen: Miten tehtävät suoritetaan? Miten opetus toteutetaan?
- opiskelun fyysinen sijainti: Milloin lähiopiskelua ja etäopiskelua?
- opintojen arviointi: Millä kriteereillä? Mitä arviointitapoja?
  — monipuolisten näyttöjen mahdollisuus ja jatkuvan näytön periaate
- opintojen etenemisen seuranta: Kuka vastaa oppiainekohtaisesta opintojen etenemisestä?

Suunnitelma kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin.

Askeleet kohti koulua

Yhteyden ylläpitäminen säännöllisesti

- On tärkeää, että yhteys koulun toimintaan, omaan opettajaan tai muuhun koulun aikuiseen ei katkea.
- Pidetään yhteyttä huoltajiin ja hoitaviin tahoihin.
- Sovitaan, kuka yhteydenpidosta vastaa ja miten yhteydenpito toteutetaan.

Suunnitellaan kouluun palaamista

- Madalletaan kouluun tulemisen ja kiinnittymisen esteitä.
- Yhteistyössä lapsen tai nuoren, huoltajien sekä eri toimijoiden kanssa.
- Huomioidaan **eri asiantuntijoiden** näkemykset tuen tarpeesta ja toteutuksesta.
- Huomioidaan **kouluyhteisön valmistautuminen ja järjestelyt.**

Läsnäolo koulussa

- koulupäivän **rakenne**
  - kohtaaminen aikuisen kanssa kouluun tultaessa ja lähtiessä (esim. check in-check out)
  - mietitään opetusryhmät
  - saattaja tarvittaessa siirtymätilanteissa
  - sopimukset tunneilla osallistumisesta (esim. ei tarvitse viitata tai vastata, yksilötyö parityön sijaan)
  - mietitään tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista (Pol 20h§)
- koulun henkilöstön **roolit ja tuki**
- varasuunnitelma fyysisten tai psyykkisten oireiden varalle
- **onnistumisten** vahvistaminen ja takapakkien hyväksyminen

Oppilasryhmän valmistaminen

- **sovitaan** lapsen tai nuoren ja hänen huoltajiensa kanssa, miten ja mitä oppilasryhmälle kerrotaan
  - **lapsen tai nuoren ei tarvitse yksin ratkaista sitä, miten hän kertoo omasta poissaolostaan**

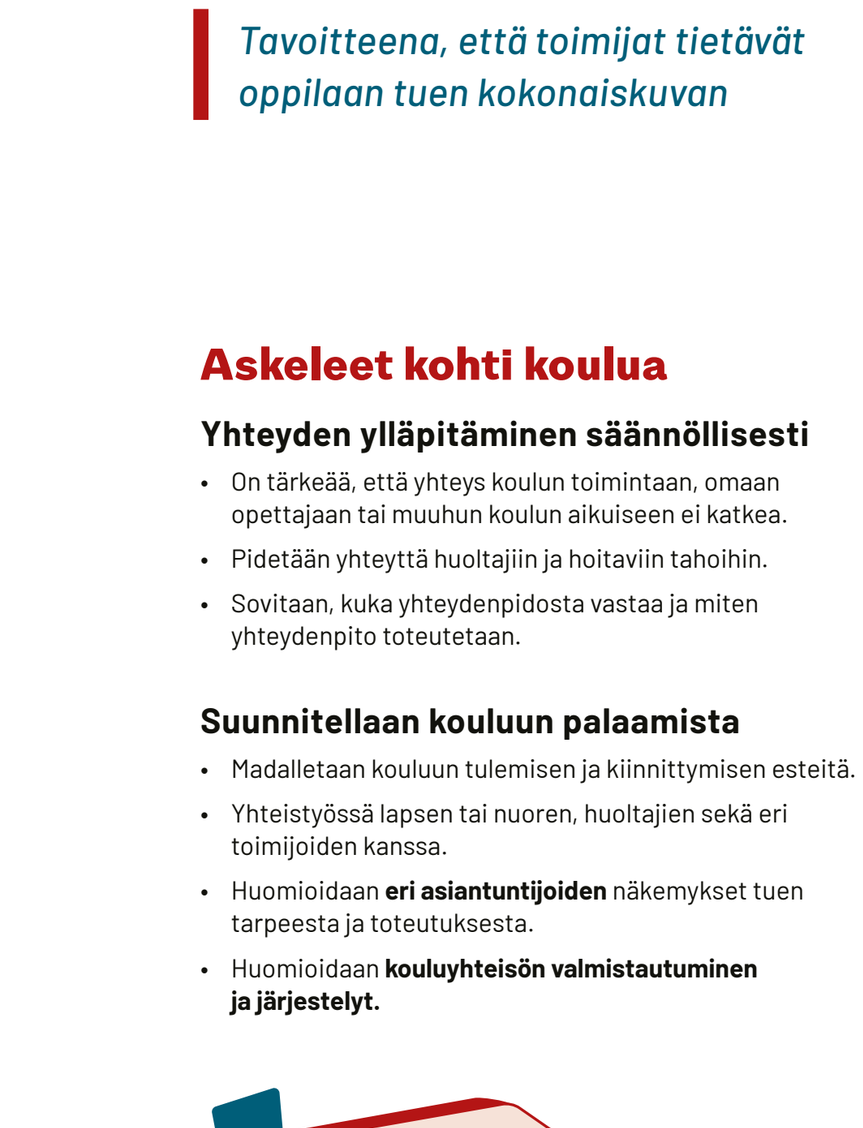
SUUNNITTELUSSA HUOMIOITAVIA ASIOITA

Opettajien ja muun koulun henkilöstön valmistaminen

- suunnitelma **tiedossa kaikilla** asianosaisilla: **tavoitteet ja sopimukset**
- suunnitelman mukainen toiminta
- **hyvinvoinnin ja oppimisen** välisen suhteen huomiointi ohjauksessa ja opetuksessa
  - koulutyö mitoitetaan lapsen tai nuoren **voimavarojen mukaisesti**

Muuta huomioitavaa

- suunnitelman **määräaikaisuus, jatkuva arviointi, joustavuus**
- yhteydenpidon suunnitteleminen
- läsnäolojen ja poissaolojen seuranta
- oppilaan valmistaminen ja rohkaiseminen kouluun paluuseen
  - tarvittaessa säännöllinen keskustelutuki
  - huoltajan rooli tukijana

Etusivulle

Perheelle

Lapsen tai nuoren **käyttäytymisen muutokset** voivat ennakoida haluttomuutta lähteä kouluun ja poissaolojen lisääntymistä. Poissaolot voivat olla merkki haluttomuudesta lähteä kouluun. Jos kotona tai koulussa havaitaan alla olevia ensimerkkejä, **tulee asia ottaa heti puheeksi lapsen tai nuoren kanssa. Poissaolot** ovat konkreettisesti havaittavissa ja mitattavissa ja ne on siksi helpompi ottaa puheeksi. **Käyttäytymisen muutosta on vaikea mitata,** sen havaitsemiseen liittyy tulkintaa. **Tämän vuoksi on hyvä lähteä käymään havainnoista keskustelua** mahdollisimman varhain myös niiden kanssa, jotka työskentelevät lapsen tai nuoren kanssa.

Ensimerkit

- Toistuvaa hankalautta kouluun lähtemisessä
- Vaikeus palata kouluun loman tai sairauspoissaolon jälkeen
- Lisääntynyt yhteydenpito kotiin koulupäivän aikana
- Myöhästelyjen lisääntyminen
- Luvattomat poissaolot
- Yksittäiset toistuvat poissaolopäivät
- Keskeytyneet koulupäivät
- Poissaolot yksittäisiltä tunneilta
- Toistuvat lääkäryunohdukset
- Muutokset arvosanoissa
- On läsnä, mutta ei osallistu työhön oppitunnilla
- Vaikeudet siirtyä tunneilta toiselle
- Toistuva halu poistua luokasta
- Vaikeudet kaverisuhteissa
- Yksinäisyys tai vetäytyminen
- Lisääntyneet psykosomaattiset oireet (mahakipu, pääkipu)
- Muutokset käyttäytymisessä ja mielialassa

Lapsi ja nuori

Koulunkäynti on tärkeä osa arkeasi. Kouluun on hyvä tulla, kun terveydimme toisiamme ja olemme toisillemme ystävällisiä. **Koulussa on hyvä olla,** kun meillä on turvallinen olo ja tunne siitä, että kuulumme porukkaan. **Jokaisella on oikeus tuntea,** että hänet hyväksytään, huomioidaan, häntä kuunnellaan ja arvostetaan.

Jos tarvitset koulunkäyntiisi tukea tai apua, ota se puheeksi vanhempiesi ja koulun aikuisen kanssa. Ota aikuisen kanssa puheeksi myös muut mieltäsi askarruttavat asiat.

Sun jutuilla on väliä!

Kaksi sutta

Intiaanivanhus asui kylässä ja kertoi usein vanhoja tarinoita lapsille, että he oppisivat tärkeitä asioita elämästä.

V.: "Sisälläni käydään hirvittävää taistelua, ihan hirvittävää taistelua".

L.: "Ketkä hirvittävää taistelua sisälläsi käyvät?"

V.: "Sitä käyvät kaksi sutta. Toinen susista on ilkeä – se on pelko, viha, kateus, itsekkyys, suru, mielipaha, ahneus, ylimielisyys, itsesäli, katkeruus, valhe, ylpeys, kilpailu, ylivoimaisuus ja ego."

L.: "Entä se toinen susi?"

V.: "Toinen on hyvä susi – se on ilo, rauha, rakkaus, toivo, jakaminen, nöyryys, tyyneys, ystävällisyys, hyväntahtoisuus, myötäsäminen, anteliaisuus, totuus, rehellisyys, usko ja myötätunto. Tätä samaa taistelua käydään myös teidän ja kaikkien ihmisten sisällä."

L.: "Kumpi susi voittaa?"

V.: "Se, kumpaa sinä ruokit."

Huoltaja

Jos lapsesi tai nuoresi käyttäytymisessä tapahtuu muutos ja/tai kouluun lähteminen vaikeaa:

- **Ota asia puheeksi hänen kanssaan**
  - **Varmista,** että lapsi tai nuori tulee **kuulluksi ja ymmärretyksi.**
  - **Muista myönteinen huolenpidon sävy** keskustelutaesta.
- **Ota yhtyettä yhteystä opettajaan ja/tai oppilashuoltopalvelujen työntekijään, jos keskustelun myötä huoli herää tai jos vaikeudet jatkuvat.**
- **Älä kuittaa luvalliseksi sellaista poissaoloa, jonka syystä et ole varma, vaan ota asia rohkeasti puheeksi koulun tai oppilashuoltopalvelujen henkilöstön kanssa.**

Oppivelvollisuuslaki 9 §

Huoltajan valvontavastuu

Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden.

- Jos lapsellasi tai nuorellasi on **psykosomaattisia oireita,** kuten toistuvia päänsärkyjä tai vatsakipuja, **ota yhteyttä opettajaan ja terveydenhoitajaan:**
  - oireet eivät yleensä estä tulemasta kouluun
  - oireiden syyt tulee selvittää
- Keskustele lapsesi tai nuoresi kanssa **mielialojen vaihteluista ja ahdistuksesta rohkeasti:**
  - osa normaalia kasvua ja kehitystä
  - voi oppia hallitsemaan
  - ahdistuksen välttäminen ei yleensä ole ratkaisu ongelmaan
- **Jos lapsesi ei suostu lähtemään kouluun** tai muuten koet olevasi neuvoton
  - konsultoi koulun oppilashuollon henkilöstöä tai muita asiantuntijoita
  - pyydä esim. Lapset puheeksi -keskustelua
- Jos lapsellasi tai nuorellasi on ollut **paljon poissaoloja tai pitkä yhtenäinen poissaolojakso,** tee havaintoja ja keskustele lapsesi tai nuoresi kanssa siitä, onko poissaolo vaikuttanut
  - oppimiseen tai opinnoissa etenemiseen
  - opintojen kasautumiseen
  - motivaatioon

→ ole tarvittaessa yhteydessä opettajaan

Huoltajien on tärkeää tiedottaa toisiaan lapsen tai nuoren elämänpiirissä tapahtuneista muutoksista. Tieto auttaa aikuisia tekemään havaintoja ja mukauttamaan omaa toimintaansa lapsen tai nuoren ohjaamisessa.

Katkokset arkirutiineihin sairastumisen tai loman vuoksi, saattavat vaikeuttaa kouluunpalauta.

Poissaolon syystä riippumatta oppilas menettää opetusta ja ohjausta. Yksittäisetkin poissaolot voivat aiheuttaa osaamisvajeita.

Varhainen puheeksi ottaminen on matalan kynnyksen työkalu
→ lapsen tai nuoren kuulemiseen
→ keskusteluyhteyden avaamiseen
→ yhteistyön avaamiseen huoltajien kanssa

Koulussa

Koulussa **opettaja** toimii läsnäolon tukemisen mallin mukaisesti noudattaen ohjeita, jotka on annettu **Poissaolot ja varhainen toiminta -osiossa:**

- **Tekee havaintoja**, seuraa tuntimerkintöjä ja poissaoloja päivittäin
- **Kohtaa oppilaan ja ottaa puheeksi** lapsen tai nuoren kanssa
  - kun havaitsee lapsen tai nuoren käytöksessä muutoksen
  - **luvattomat ja selvittämättömät poissaolot viipymättä (1h →)** syiden selvittämiseksi
  - **luvalliset poissaolot (1-30h), muut tuntimerkinnät ja havainnot,** jos ne herättävät huomion, esim. toistuvuutta, säännöllisyyttä, yksittäisiä sairauspoissaoloja tai poissaolo on pitkä ja/tai niitä on paljon
- Merkitsee tuntimerkintöihin Puheeksi ottaminen
- **On yhteydessä kotiin**

Mikäli huoli lapseesta tai nuoresta edelleen jatkuu, valitaan seuraavista toimintatavoista sopiva / sopivat

- oppilashuollon henkilöstön konsultointi
- kasvatuskeskustelu tai Lapset puheeksi -keskustelu tai tuen tarve selvitetään muulla tavoin (viim. 30h)
- yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä (viim. 50h)
- yhteisövaikuttavuusmallin mukainen verkostoyhteistyö
- lastensuojeluilmoitus

Poissaoloihin reagoiminen on tärkeää

Suurin osa lasten poissaoloista liittyy sairastamiseen sekä arkisiin tilanteisiin. Joskus koulunkäynnissä voi kuitenkin ilmetä haasteita ja poissaoloja aikaa kertyä muistakin syistä.

- **Jos lapsi on usein poissa koulusta, kouluun tulemisen kynnys voi kasvaa.**
- **Poissaolojen seurauksena oppimiseen syntyy aukkoja, mikä voi lisätä stressiä ja vaikeuttaa oppimista.**
- **Poissaoleva voi jäädä ulos kaveriporukoista tai voi tuntea itsensä ulkopuoliseksi.**

Vaikka kouluun tuleminen voi joskus tuntua vaikealta, kotiin jääminen ei ratkaise tilannetta, vaan voi laukaista poissaolokierteen. Poissaolot voivat kertoa lapsen tai nuoren muista pulmista (mm. motivaation puute, ahdistus, yksinäisyys). Niiden ratkaiseminen vanhempien, lapsen tai nuoren, koulun ja oppilashuoltopalvelujen henkilöstön yhteistyönä onnistuu parhaiten.

Vuorovaikutuksen kultaiset K-kirjaimet:

- **Kuuntele**
- **Kiinnostu** älä välttele vaikeista asioita keskustelua
- **Kunnioita** lapsen tai nuoren kertomaa: älä vähättele, kauhistele tai paisuttele
- **Kysy** lapsen tai nuoren omaa mielipidettä: vältä neuvomista ja valmiita ratkaisuja
- **Kannusta**
  - Vahvista lapsen tai nuoren uskoa itseensä
  - Pidä yllä toivoa
  - Kiitä luottamuksesta: Oli hyvä, että kerroit asiasta!

Hyvä arki kotona

Kohtaaminen, välittäminen ja huolenpito

Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisia, jotka osoittavat olevansa kiinnostuneita heistä ja heidän arjestaan. Kodin arjessa huoltajat osoittavat lapselleen huolenpitoa ja välittämistä

- antamalla aikaa lapselleen: esim. yhteinen tekeminen, ruokailut
- huolehtimalla lapsensa riittävästä unesta ja ravinnosta
- ylläpitämällä vuorovaikutussuhdetta
  - kysy kuulumisia
  - ole kiinnostunut lapsesi tekemisistä
  - ole kiinnostunut koulutyöstä
  - kysy, miten kaveriasiat sujuvat
  - kysy vointia ja jaksamista
- osoittamalla, että tukea on tarvittaessa saatavilla
- **kertomalla lapselle hänen vahvuuksistaan https://positiivinenkasvatus.fi/luonteenvahvuudet/**
- **Lapsesi on arvokas ja hyvä omana itsenään!**

Saan myönteistä palautetta

Tunnen kuuluvani perheeseen

Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä

Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun

Tunnen, että elämälläni on merkitystä

Saan apua silloin, kun sitä tarvitsen

Olen tarpeellinen muille ihmisille

Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin

Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita

Vinkkejä huolenpidon tueksi:

https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/

https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/vanhemmille_ammattilaisille/tietoa_vanhemmille/Pages/kuinka-vanhempi-voi-auttaa-ja-tukea-nuorta.aspx

https://sovittelumestarit.fi/wp-content/uploads/2017/05/Tarvelista-tulostettavaksi.pdf

https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/ahdistuksen_kesyttaminen/Pages/osio1.aspx

https://lapsuus.ouka.fi/sujuva-arki/lapsen-tunne-elama-ja-tunnetaidot/ohjeita-tunnetilanteisiin/

https://www.bing.com/videos/search?q=oppilashuollon+video+oulu&docid=608028546071475627&mid=4022C6B8BC96D813929E&A4022C6B8BC96D813929E&A&view=detail&FORM=VIRE

https://lapsuus.ouka.fi/

https://nuoruus.ouka.fi/

Virtanen, Tuomo (2017). Oppilaan kiinnittymisen kouluun. OTF 21.4. 2017. https://docplayer.fi/48393631-Oppilaan-kiinnittyminen-kouluun.html

Skinner, E. A., Kindermann, T. A., & Furrer, C. J. (2009). A motivational perspective on engagement and disaffection: Conceptualization and assessment of children's behavioral and emotional participation in academic activities in theclassroom. Educational & Psychological Measurement, 69(3), 493-525.

Markkanen, Eeva-Liisa & Rumpu, Niina & Saarinen, Jaana & Hyvärinen, Nelli & Henriksson, Petra & Lantela, Lauri & Lumme, Minna & Paalasmaa, Jarno & Palmu lines & Palmu, Minna. Sitouttavan koulyhteisötyön arviointi. Arvioinnin väliraportti. (Sähköinen tietoaineisto). Luettu 16.9.2022. Saatavissa: https://karvi.fi/publication/sitouttavan-koulyhteisotyon-arviointi-arvioinnin-valiraportti/

Etusivulle